

Programma

Training gebiedsprocessen landelijk gebied

Wing & Biodiversity in Business

Oktober 2024 – februari 2025

[Meer informatie](#)

Vragen? Mail naar celine@wing.nl

Training gebiedsprocessen

Programma

- Dag 1: Verschillende invalshoeken van een gebiedsproces
- Dag 2: Verdieping perspectieven en actoraanpak gebiedsprocessen
- Dag 3: Verdieping ontwerpde aanpak
- Praktijkopdracht en keuzemodules
- Dag 4: Reflectie op praktijkopdracht en eigen leervragen

Training gebiedsprocessen - dag 1

Verschillende invalshoeken van een gebiedsproces

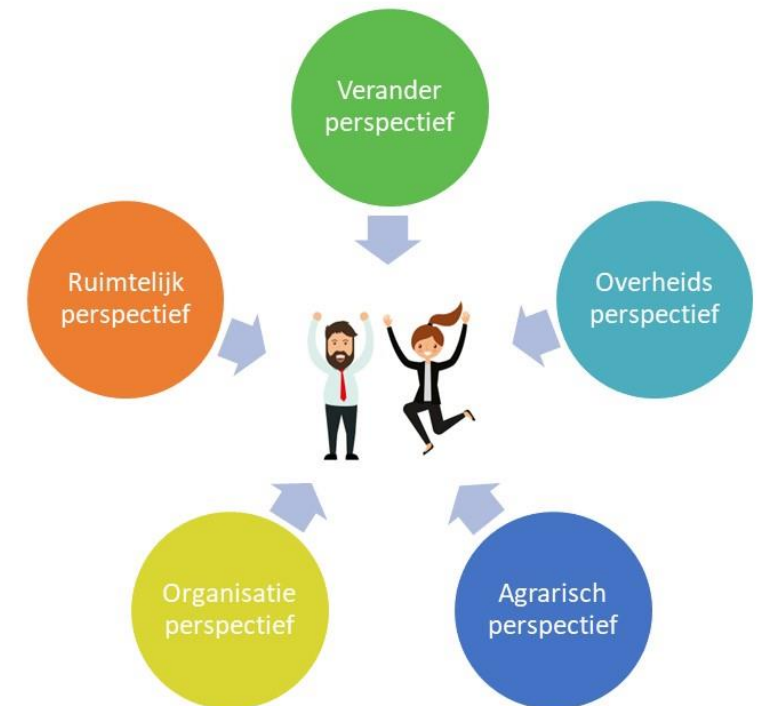
- Welkom en kennismaking
- Introductie gebiedsgericht werken
- Professionele rollen in inhoudsgedreven procesbegeleiding
  - Bestuurlijk begeleiden, lerend ontwikkelen en ontwerpende aanpak
- Gebiedsprocessen in de praktijk, verschillende perspectieven met de actoraanpak
- Formuleren eigen leervragen en praktijkopdracht

Training gebiedsprocessen - dag 2

Verdieping actoraanpak gebiedsprocessen

- Verdieping vijf perspectieven
- Verbinding in gebiedsprocessen
  - top-down (vanuit de overheid)
  - bottom-up (vanuit de praktijk)
- Omzetten energie uit het gebied tot een goed georganiseerd en effectief gebiedsproces.

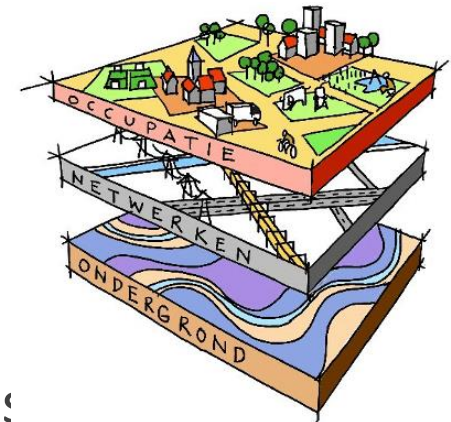

Training gebiedsprocessen - dag 3

Verdieping ontwerpende aanpak

- Ontwerpende aanpak en systeemdenken
- Methoden en technieken ontwerpende aanpak: theorie en toepassing
  - Lagenbenadering
  - Bewegen door schaalniveaus en tijd
  - Omgevingskwaliteit en genius loci
  - Divergeren en convergeren, werken met varianten
- Vormen groepen praktijkopdracht op basis van persoonlijke interesse

Praktijkopdracht en keuzemodules

Verdieping op basis van leervragen en interesse

- Tussen dag 3 en 4; in een periode van ca. 2 maanden

Praktijkopdracht

- Aan de slag in groepen van ca 6 personen
- Met praktijkcasus van één van de deelnemers
- Data i.o.m. groepsgenoten
- Tijdsbesteding ca. 2 dagen

Keuzemodules

- Elke deelnemer kiest (minimaal) 2 keuzemodules uit een selectie van 6 – 8 modules
- Verdieping op een specifiek thema
- Halve dag
- Op locatie bij Wing of Biodiversity in Business, beide in Ede.

Praktijkopdracht

- In groepen van ca. 6 personen werken aan een concrete praktijkcasus
- Groepsindeling op basis van interesse en leervragen
- Gezamenlijk de kernvraag voor de praktijkopdracht bepalen, waarbij in ieder geval het gebiedsperspectief, het ondernemersperspectief en het overheidsperspectief in goede balans aan bod komen.

Training gebiedsprocessen – dag 4

Afsluiting, verankeren leerervaringen

- Pitch praktijkopdracht: hoe ver zijn we gekomen? Welke intervisievraag brengt ons nu verder?
- Gezamenlijke reflectie door middel van intervisie
- Reflectie op de eigen leervragen
- Gebruik van dynamische leeragenda met leervragen uit de hele groep:
  - welke vragen zijn beantwoord?
  - welke staan nog op de agenda na de cursus?
  - suggesties hoe de deelnemers de vragen alsnog beantwoord kunnen krijgen

Toelichting modules

1. Organiseren van synergie tussen overheidssturing en bottom-up initiatieven.
2. Inrichting van de governancestructuur en het zeggenschap in gebiedsprocessen.
3. Opstellen van een natuurinclusief bedrijfsplan.
4. Informeel leiderschap in gebiedsprocessen
5. Procesontwerp: effectieve en passende werkvormen in elke fase.
6. Geld en grond: instrumenten voor een gebiedsproces.
7. Wat betekent water en bodem sturend in de planvorming van een gebiedsproces?

1. Synergie tussen overheidssturing en bottom-up initiatieven

De aanleiding voor gebiedsprocessen in het landelijk gebied zijn vaak opgaven die vanuit overheidsbeleid zijn geformuleerd. Hoe krijgt deze overheidssturing vorm, welke rol hebben de verschillende partijen daarin? Welke programma's en financieringsinstrumenten horen daarbij? In deze module gaan we in op de formele instrumenten die mede een gebiedsproces vormgeven. We zoomen daarbij o.a. in op de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt om hier op een vernieuwende manier in samen te werken. En gaan in op de vraag hoe je de verbinding legt tussen overheidssturing en initiatieven uit het gebied.

Leerdoelen

- Je leert hoe de overheid sturing geeft aan gebiedsprocessen; welke programma's en instrumentarium hiervoor relevant zijn;
- Je leert deze te verbinden aan bottom-up initiatieven uit het gebiedsproces.

Docent: Frederiek van Lienen en Pieter Meijer

2. Het organiseren van uitvoeringskracht: vormen en instrumenten

Voor het opzetten van een gebiedssamenwerking met gebiedspartijen/stakeholders is een goed georganiseerde procesaanpak nodig. Hierin zijn structuurfactoren belangrijk (governance structuur van een gebiedssamenwerking), maar ook zachte factoren (gelijkwaardige samenwerking, onderling vertrouwen, gedeelde ervaringen).

Tijdens deze module leer je over het nut en de noodzaak van het opzetten van een uitvoeringsorganisatie. Welke vormen en instrumenten zijn hierin mogelijk? Denk aan gebiedscollectieven, -coöperaties of gebiedsoffertes. Hoe verhoud je je hier als gebiedsregisseur toe? Wie betrek je? Welke rol geef je jezelf en de andere stakeholders?

Leerdoelen

- Je leert welke verschillende organisatievormen en instrumenten er zijn om een gebiedsproces in te richten;
- Je leert hoe je de bestuurlijke context van gebiedsprocessen verbindt aan de praktijk;
- Je leert hoe maatschappelijke vraagstukken in een gebied verbonden kunnen worden aan de verschillende stakeholderperspectieven.

Docenten

Frederiek van Lienen en Irene van Dorp

3. Opstellen van een natuurinclusief bedrijfsplan

Om agrarische ondernemers te stimuleren aan de slag te gaan met de landbouwtransitie heeft Biodiversity in Business voor meerdere provincies een leidraad Natuurinclusieve Landbouw opgesteld. Deze leidraad wordt gebruikt als kapstok om samen met de boeren een toekomstperspectief voor hun bedrijf te ontwikkelen, waarbij de nadruk ligt op een bedrijfsmodel met een meerwaarde voor natuur en sociale meerwaarde. In de module krijg je een toelichting op deze leidraad en leer je hoe deze kan helpen bij het betrekken van agrarische ondernemers in gebiedsprocessen. Je krijgt inzicht in het perspectief van de agrarische ondernemer en hoe die zijn rol in een gebiedsproces kan pakken.

Deze praktische module vindt plaats op een natuurinclusief bedrijf, en een excursie maakt onderdeel uit van het programma.

Leerdoelen

- Je leert wat een natuurinclusief bedrijfsplan omvat en wat ervoor nodig is om deze op te stellen;
- Je leert hoe je de ondernemers actief kunt betrekken in een gebiedsproces;
- Je leert hoe de agrarische ondernemers en gebiedspartijen kunnen samenwerken, met het natuurinclusief bedrijfsplan van de ondernemer als basis.

Docent: Frederiek van Lienen

4. Informeel leiderschap in gebiedsprocessen

Sommige actuele onderwerpen liggen zo gevoelig dat je ze bijna niet meer normaal kan bespreken. Denk aan de toekomst van de landbouw, het klimaat, de komst van de wolf... tegelijkertijd zijn dit soort onderwerpen voor jou persoonlijk wel heel belangrijk. Ze raken je en gaan je aan het hart. Hoe kan je daar mee om gaan en er het goede gesprek over voeren zonder dat het gesprek strandt of juist verhard in wij-zij kampen of goed-fout discussies? In deze training leer je hoe je lastige, gevoelige onderwerpen ter sprake brengt. Je leert je eigen waarden kennen en herkennen en hoe je deze kan meenemen in de dialoog, het goede gesprek.

- Je onderbuik gevoel herkennen, daar woorden aan geven en naar handelen;
- herkennen wat het van je vraagt om iets met dit gevoel te doen: welke moed heb je daarvoor nodig en wat vraagt dit van jou en anderen?;
- de kunst van het vragen stellen;
- een manier om een ander soort gesprek te voeren; een gesprek dat de kern raakt en de onderliggende waarden blootlegt.

Docent: Maartje van Lieshout

NB. Deze module neemt een hele dag in beslag.

5. Effectieve en passende werkvormen in elke fase

Gebiedsprocessen doorlopen verschillende fasen waarin steeds inhoudsvorming, meningsvorming en besluitvorming aan de orde zijn. Bijeenkomsten zijn belangrijke momenten in een procesontwerp. Hoe benut je die momenten van interactie in de verschillende fasen effectief, welke werkvormen zijn passend en hoe richt je een bijeenkomst goed in? Dat begint met het bepalen van de scope: Waar zit je in het proces, wat is het doel van de bijeenkomst, wie zijn aanwezig, wat zijn belangrijke randvoorwaarden voor succes? In deze module leer je hoe je, vanuit de scope werkvormen waarmee deelnemers hun kennis, meningen en belangen kunnen inbrengen, kunt inzetten.

Leerdoelen

- Je krijgt inzicht in randvoorwaarden voor een succesvolle bijeenkomst
- Je leert hoe je, vanuit doelen voor een bijeenkomst en de fase in het proces, een onderbouwde keuze maakt voor passende werkvormen
- Je maakt kennis met en oefent met een aantal sleutelwerkvormen voor verschillende doelen

Docenten: Maartje van Lieshout en Céline Hoon

6. Geld en grond: instrumenten voor een gebiedsproces

Het organiseren van een samenwerking tussen boeren en gebiedspartijen in een gebied is één, maar voor het realiseren van fysieke resultaten zijn ook instrumenten nodig. Naast financiële instrumenten en subsidies, is grond een belangrijk instrument in gebiedsprocessen. In deze module krijg je inzicht in de subsidies die beschikbaar zijn voor een gebiedsproces. Daarnaast leer je hoe grond en grondposities een rol spelen bij het realiseren van de maatschappelijke opgaven in een gebied. Met praktijkvoorbeelden over groene kavelruil, duurzame pachtafspraken en de afwaardering van grond krijg je grip op dit belangrijke instrument.

Leerdoelen

- Je leert de belangrijkste drivers kennen in de lokale grondmarkt en voor grondprijzen;
- Je krijgt inzicht in het belang van grond en pacht voor agrarische ondernemers in een gebied;
- Je krijgt inzicht in de belangrijkste financiële structuren in een gebiedsproces;
- Je krijgt praktijkkennis over hoe grond en afspraken over pacht kunnen helpen bij het realiseren van gebiedsdoelen.

Docenten: Frederiek van Lienen en Gertjan Wilpshaar
(rentmeester bij Biodiversity in Business)

7. Water en bodem sturend: hoe dan?

‘Water en bodem sturend’ is een actueel en belangrijk principe voor ruimtelijke inrichting. Werken aan klimaatadaptatie, onder andere door het verbeteren en benutten van natuurlijke processen is een noodzakelijk onderdeel van gebiedsvisies. We gebruiken de Handreiking ‘Water Bodem sturend, hoe dan?’ (College van Rijksadviseurs, 2023) om vanuit de lange termijn te kijken naar een verstandige koers voor de korte termijn. We doen dit aan de hand van een concreet voorbeeldgebied, de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen.

Het belang van een gezonde bodem voor tal van functies, zeker in een veranderend klimaat, verdient meer aandacht. We verdiepen onze kennis hierover spelenderwijs met de serious game ‘Bodembouwers’. In dit spel maak je gezamenlijk ruimtelijke keuzes met behulp van bodemlabels. Het spel is ontwikkeld door en wordt begeleid door trainees vanuit het Ruimtelijk Traineeship Midden-Nederland.

Waterschappen zijn belangrijke partners in gebiedsprocessen. Zowel om kennis in te brengen, als om de brug te slaan tussen beleid en praktijk. Waterschap Vallei en Veluwe heeft daarvoor een Blauwe Omgevingsvisie opgesteld.

We verkennen hoe zo’n regionale visie behulpzaam is voor lokale keuzes. Na deze inhoudelijke verdieping op water en bodem passen we opgedane inzichten toe op onze eigen gebiedspraktijk.

Leerdoelen

Je leert hoe je lange termijn klimaateffecten kan verbinden met korte termijn beleidskeuzes

- Je krijgt inzicht in de impact van verschillende bovengrondse ontwikkelingen op de ondergrond en bodemkwaliteit
- Je verkent wat het principe ‘bodem en water sturend’ betekent in je eigen werkpraktijk

Docenten: Jannemarie de Jonge, Paul van Eijk (onder voorbehoud), begeleiding serious game bodembouwers door één van de trainees van het Ruimtelijk Traineeship Midden-Nederland

NB. Deze module neemt één dag in beslag